

**RIIGIKOHUS
KRIMINAALKOLLEEFIUM**

KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-1-1-70-11
Otsuse kuupäev	10. november 2011
Kohtukoosseis	Eesistuja Eerik Kergandberg, liikmed Ott Järvesaar ja Priit Pikamäe
Kohtuasi	Väärteoasi Arne Randmaa karistamise tühistamises väärtpäberituru seaduse § 237 ⁴³ lg 1 järgi
Vaidlustatud kohtulahend	Harju Maakohtu 30. märtsi 2011. a otsus väärteoasjas nr 4-10-2337
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Finantsinspeksioon, kassatsioon
Teised kassatsioonimenetluse pooled	Arne Randmaa kaitsjad vandeadvokaadid Reimo Hammerberg ja Veiko Puolakainen
Asja läbivaatamise kuupäev ja viis	14. september 2011, suuline menetlus
Istungil osalenud isikud	Kohtuvälise menetleja esindajad Kilvar Kessler, Kristjan-Eerik Suurväli ja Janar Stamm; Arne Randmaa kaitsjad vandeadvokaadid Reimo Hammerberg ja Veiko Puolakainen

RESOLUTSIOON

1. Tühistada Harju Maakohtu 30. märtsi 2011. a otsus Arne Randmaa väärteoasjas väärtpäberituru seaduse § 237⁴³ lg 1 järgi ja saata väärteoasi uueks arutamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

2. Kassatsioon rahuldada.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuvälise menetleja 5. juuli 2010. a otsusega karistati Arne Randmaad väärtpäberituru seaduse (VPTS) § 237⁴³ lg 1 järgi rahatrahviga 270 trahviühikut.

2.1. A. Randmaad karistati VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-de 1 ja 2 nõuete rikkumises seisneva turumanipulatsiooni eest. Väärteoprotokolli kohaselt tegi ta 2. novembrist kuni 28. detsembrini 2009 XXXXXX XXX XXXXXXXX AS-i korraldataval reguleeritud turul kauplemiseks võetud AS-i E

aktsiatega 21 juhul selle finantsinstrumendi hinda kunstlikule tasemele viivaid tehinguid ja tõenäoliselt eksitusse viivaid tehinguid, mille osas puudusid tal õigustatud põhjendused ning mis ei vastanud turu tunnustatud tavale. A. Randmaa tegi turumanipulatsiooni tunnustele vastavaid tehinguid nii enda kui ka äriühingu OÜ P nimel ja arvel, edastades tehingukorraldused börsisüsteemi ilma maakleripoolse sekkumiseta.

2.2. Turumanipulatsioon seisnes kohtuvälise menetleja otsuse kohaselt A. Randmaa poolt koostöös tema esindatava äriühinguga OÜ P AS-i E aktsiate pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivate tehingute tegemises 2., 9., 10., 13. novembril ja 23. ning 28. detsembril 2009, samuti tehingutes, mis olid tõenäoliselt eksitavad selle aktsia pakkumise ja nõudluse suhtes ja viisid ühtlasi finantsinstrumendi hinna kunstlikule tasemele. A. Randmaa ja OÜ P vaheliste tehingute puhul olid tehingukorraldused teadlikult automaatselt sobitatud, mis tähendab, et erinevad, kuid koostöös tegutsevad isikud sisestasid ostu- ja müügi korral tehingukorraldusi samal või peaaegu samal ajal, sama hinnaga ja samas koguses. A. Randmaal puudusid õigustatud põhjendused tehtud tehingutele ning need ei vastanud turu tunnustatud tavale. A. Randmaa pani turumanipulatsiooni toime ka 05., 9.-11., 16., 19., 20., 23. ja 24. novembril ning 3. ja 22. detsembril 2009, tehes AS-i E aktsiate hinda kunstlikule tasemele viivaid tehinguid.

3. Kohtuvälise menetleja otsuse peale esitas A. Randmaa maakohtule kaebuse, taotledes otsuse tühistamist, vääртеoasjas VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel vääртеomenetluse lõpetamist ja menetluskulude hüvitamist.

3.1. Kaebuse kohaselt ei ole A. Randmaa vääртеgu toime pannud. Kohtuvälise menetleja kogutud tõendid ei kinnita, et A. Randmaa on pannud toime turumanipulatsiooni. Reguleeritud turul kauplemiseks võetud aktsiatega tehingute tegemine ning nende ostmine ei ole süütegu. A. Randmaa kauplemise eesmärk ei olnud turu manipuleerimine.

3.2. Tehingukorralduste eksitav iseloom ei ole tõendatud. Leides, et iga kunstliku hinnaga tehing on ühtlasi ka VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 mõttes eksitav tehing, on kohtuväline menetleja kohaldanud ebaõigesti ka materiaalsoigust. Tähelepanuta on jäetud, et A. Randmaa laenas OÜ-le P aktsiaid, mis on aktsiate ülekandmise õigustatud põhjendus ja välistab turumanipulatsiooni. Puuduvad tõendeid selle kohta, et A. Randmaa oleks kunagi viinud AS-i E aktsia hinna kunstlikule tasemele.

3.3. Kohtuväline menetleja on vääртеoasja arutamisel väljunud vääртеoprotokolli piiridest, kuna otsuses tuuakse välja A. Randmaa laenu- ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalu muutused tehingute kaupa ja tehakse sellest järeldus, et menetlusalusel isikul oli motiiv suurendada omavahendite osakaalu, samas A. Randmaa laenu- ja võimendusega tehingute omavahendite osakaalu arvestust protokollist ei nähtu.

4. Harju Maakohtu 30. märtsi 2011. a otsusega tühistati kohtuvälise menetleja otsus ja lõpetati vääртеomenetlus VTMS § 29 lg 1 p 1 alusel.

4.1. Maakohus märkis, et vääртеoprotokolli kohaselt pani A. Randmaa 2. novembrist kuni 28. detsembrini 2009 toime turumanipulatsiooni, tehes börsil finantsinstrumendiga 21 tehingut, mis vastavad 9 juhul VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-s 1 sätestatud turumanipulatsiooni tunnustele, 12 juhul

VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-s 2 sätestatud turumanipulatsiooni tunnustele ja 2 juhul mõlema viidatud sätte tunnustele. Seejuures on kohtuväline menetleja vääртеoprotokollist lähtuvalt tuvastanud kaubeldud väärtpaberi pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivad tehingud tehingukorralduste automaatsest sobitamisest ja osade kauplemispäevade puhul sellest, et A. Randmaa ja OÜ P vahel tehtud tehingute esemeteks olnud aktsiakogus moodustas märkimisväärse osa Tallinna börsil nende aktsiatega vastavatel päevadel tehtud tehingute mahust. Kaubeldud aktsia hinda kunstlikule tasemele viinud tehingud on kohtuväline menetleja tuvastanud aga menetlusaluse isiku poolt korduvalt väikesemahuliste kogustega tehtud tehingute põhjal, kus tema tehingukorralduste esemeks olnud aktsiakogused olid oluliselt väiksemad vastava kauplemispäeva keskmisest aktsiate arvust ühe börsitehingu kohta. Selle tulemusena tõusis iga kord kaubeldud aktsia hind. Kaheksal juhul mõjus tegevus aktsia sulgemishinnale, mistõttu see ei kajastanud kaubeldud aktsia tegelikku turuhinda, eksitades tõenäoliselt sulgemishinna alusel tegutsevaid investoreid.

4.2. Kohtuväline menetleja on vääртеootsuses VTMS § 87 nõudeid rikkudes vääртеoprotokolli piiрest väljunud, märkides vääртеootsuses pakkumise ja nõudluse suhtes tõenäoliselt eksitusse viivate tehingute kohta, et kuna tehingutest tegelikult tulu saanud isik oli sama, puudus kaubeldud aktsia osas tegelik nõudlus ja pakkumine. AS-i E aktsia pakkumise ja nõudluse olemasolu suhtes loodud mulje oli tõenäoliselt eksitusse viiv.

4.3. Kohtu hinnangul ei vasta menetlusaluse isiku käitumine VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-des 1 ja 2 sätestatud vääртеokoosseisudele. Viidatud sätetes loetletakse teod, mida käsitletakse väärtпabерituru seaduse tähenduses turumanipulatsioonina, kuid VPTS §-s 237⁴³ ega § 188¹⁵ lg-s 1 ei nimetata ühtegi asjaolu, millest nähtuksid turumanipulatsiooni tunnused. VPTS § 188¹⁵ lg 3 kohaselt kehtestatakse turumanipulatsiooni tunnuste ja manipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu rahandusministri määrusega. Seega on seadusandja VPTS § 237⁴³ järgi turumanipulatsiooni kui karistatava teo tunnuste määratlemise delegeerinud rahandusministriрile. Vastavat määrust rahandusminister aga kehtestanud ei ole. Seetõttu on kohtuväline menetleja määratlenud turumanipulatsiooni tunnused teistest allikatest pärinevate kriteeriumite alusel. Kuna seadusandja on soovinud sätestada turumanipulatsiooni tunnused vähemalt näidisloeteluna rahandusministri määruses, saakski mis tahes tunnust käsitada vaieldamatult VPTS § 188¹⁵ lg-s 1 sätestatud vääртеo tunnusena üksnes vastava määrusega kehtestatud tunnuste loetelu olemasolul. Kohtuvälise menetleja väide, et kõik eelnimetatud tunnused on sätestatud Euroopa Nõukogu ja Parlamendi direktiivis siseringitehingute ja turuga manipuleerimise (turu kuritarvitamise) kohta ja selle rakendamiseks kehtestatud direktiivis, ei anna alust nende direktiivide otsekohaldamiseks.

4.4. Kohtuväline menetleja on põhjendamatult pidanud A. Randmaa poolt iseenda ja OÜ P nimel tehtud tehingukorralduste puhul tegelikuks tulusaajaks sama isikut. Maakohtu arvates ei ole A. Randmaa ja tema poolt esindatud OÜ P käsitatavad ühe isikuna, kuna tegu on kahe iseseisva subjektiga, kes mõlemad on neile kuuluvalt varalt tekkida võiva tulu saajateks. A. Randmaa käitumises VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 järgi turumanipulatsiooni tunnuste esinemisest ei anna alust rääkida ka asjaolu, et kaubeldud AS-i E aktsia kogused moodustasid Tallinna börsil märkimisväärse osa nende aktsiate vastavate päevade kauplemismahust, kuna vääртеoprotokollis kajastatud tehingukorraldused on sisestatud enne sulgemisoksjonieelset perioodi.

4.5. Väärtpaberituru seaduse § 188¹⁵ lg 1 p 2 järgi turumanipulatsiooni tunnuste tuvastamisel on kohtuväline menetleja osutanud esiteks A. Randmaa korduvalt väikesemahuliste kogustega tehtud tehingutele, kus menetlusosaluse isiku tehingukorralduste esemeks olnud AS-i E aktsia kogused olid oluliselt väiksemad vastava kauplemispäeva keskmisest aktsiate arvust ühe börsitehingu kohta. Teiseks on turumanipulatsiooni kinnitavaks teguriks loetud seda, et sellised tehingud mõjutasid iga kord AS-i E aktsia hinna tõusu ja osade tehingute puhul ka sulgemishinda. Kohtuvälise menetleja hinnangul ei vastanud eelmärgitud viisil kujunenud AS-i E aktsia sulgemishind selle aktsia tegelikule turuhinnale. Maakohus asus seisukohale, et ka kõigi ülalnimetatud asjaolude kogum ei kinnita turuga manipuleerimist. Tehingute maht iseenesest ei ole manipulatiivse käitumise tunnus. A. Randmaa ei saanud tehingukorralduse sisestamisel teada ette sama kauplemispäeva jooksul kujunevat keskmist tehingumahtu kaubeldava aktsiaga. Iseenesest ei ole kohtumenetluse poolte üksmeelse seisukoha järgi manipulatiivsele käitumisele viitav ka tehingukorralduse täitmise tulemusel aktsia hinna tõus või langus. Seega peaks menetlusosaluse isiku käitumise manipulatiivseks lugemiseks esinema mingi täiendav asjaolu, mille alusel saaks järeldada aktsia hinna tõusu või langust toimunuks just menetlusosaluse isiku käitumisest tulenevalt. Ühtegi sellist asjaolu ei ole aga väärteoprotokollis välja toodud ning neid ei nähtu ka kohtus uuritud tõenditest.

4.6. Maakohus leidis, et lähtuvalt *in dubio pro reo* põhimõttest tuleb asuda seisukohale, et menetlusosalusele isikule väärteoprotokollis etteheidetavas käitumises ei ole väärteoprotokollis esile toodud asjaolude alusel väärteo objektiivsed tunnused tuvastatavad.

4.7. Seoses väärteomenetluse lõpetamisega rahuldas maakohus A. Randmaa taotluse menetluskulude hüvitamise kohta osaliselt, lugedes osutatud õigusabi eest makstud tasust 24 896 eurost ja 8 sendist mõistliku suurusega tasuks 6000 eurot ning mõistis selle summa Eesti Vabariigilt A. Randmaa kasuks välja.

KASSATSIOONIMENETLUSE POOLTE SEISUKOHAD

5. Harju Maakohtu otsuse peale esitas Riigikohtule kassatsiooni kohtuväline menetleja Finantsinspeksioon, kes taotleb maakohtu otsuse tühistamist ja väärteoasja saatmist samale kohtule uueks arutamiseks. Kassatsiooni põhjendused seisnevad kokkuvõtvalt järgmises.

5.1. Maakohtu seisukoht, et VPTS § 188¹⁵ lg 1 ja § 237⁴³ ei kehtesta turumanipulatsiooni tunnuseid, mistõttu neid sätteid ei saa kohaldada, on ebaõige. Väärtpaberituru seaduse § 188¹⁵ lg 1 defineerib turumanipulatsiooni ja VPTS § 237⁴³ viitab sellele kui primaarnormile. Kuna VPTS § 188¹⁵ lg 1 sisaldab turumanipulatsiooni määratlust, pidanuks maakohus seda normi ka kohaldama. Maakohtu otsus on vastuoluline, sest vaatamata turumanipulatsiooni tunnuste puudumisele seaduses, on maakohus hiljem otsuses siiski asunud neid tuvastama.

5.2. Põhjendused, miks tuleb lugeda menetlusosaluse isiku käitumine vastavaks turumanipulatsioonile VPTS § 188¹⁵ lg 1 mõttes, nähtuvad väärteoprotokollist. Turumanipulatsiooni tuvastamisel tuleb hinnata kõiki sellele viitavaid tunnuseid kogumis, sest eraldivõetuna ei pruugi neist turuga manipuleerimist järelduda. Kohus on neid asjaolusid hinnanud üksnes valikuliselt.

5.3. Maakohus on alusetult asunud seisukohale, et vastutus turumanipulatsiooni eest eeldab VPTS § 188¹⁵ lg-s 3 ettenähtud rahandusministri määruse kehtestamist turumanipulatsiooni tunnuste näidisloetelu ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude kohta. Ebaõige on maakohtu hinnang, et seadusandja on jätnud turumanipulatsiooni karistatava käitumisena määratlemata, volitades selle sisustamise ministrile. Ministri määruse ainus eesmärk oleks tuua kehtivate õigusaktide parema mõistmise huvides välja turumanipulatsioonile iseloomulike tunnuste näidisloetelu.

5.4. Maakohtu otsuses puuduvad põhjendused ja kohtu seisukohtade kujunemine ei ole jälgitav, sest otsuse põhiosas tehtud järeldused on vastuolulised ning põhjendamata. Maakohus on jätnud vääртеokoosseisu sisustavad tunnused hindamata. Kohtuotsusest ei ole võimalik aru saada, mille alusel on mingi asjaolu loetud tõendatuks või tõendamatuks. Kuna maakohtu otsuse põhiosas leitakse, et VPTS § 188¹⁵ lg-t 1 ei saagi kohaldada, on kohus jätnud hindamata seaduses sätestatud turumanipulatsiooni süüteokoosseisu objektiivsed tunnused, mistõttu kohtu järeldused manipulatsiooni tõendatusest on motiveerimata ja jälgitamatud.

5.5. A. Randmaad ja tema esindatavat äriühingut tuleb lugeda üksnes formaalselt eraldiseisvaiks, kuid sisuliselt on tuvastatud, et nendevahelised tehingud olid suunatud üksnes ühe isiku - A. Randmaa huvide teenimisele. Selline käitumine ongi iseloomulik VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-s 1 nimetatud turumanipulatsioonile.

5.6. Maakohtuga ei saa nõustuda selles, et tõendid kaubeldud aktsiakoguste osakaalu kohta kogu sama väärtpaberi kauplemismahust on kõlbmatud. Tegemist on turumanipulatsioonile viitava asjaoluga, millest nähtub manipulatsiooni ulatus ning mõju. Selle teabe hindamine saab aga toimuda üksnes koostoimes muude tõenditega, mitte kontekstiväliselt.

5.7. Maakohus on väärtalt järeldanud, et ühe turuosalise manipulaatiivse tegevuse tuvastamiseks peab olema välistatud temata toimiva turu sarnane käitumine, sest taoline seisukoht ei arvesta väärtpaberi hinnastamise mehhanismi reguleeritud turul. Kuna iga tehing turul omab mõju, tuleb eeldada, et ilma A. Randmaa poolt tehtud tehinguteta oleks turu olukord olnud teine. Nõustuda ei saa maakohtu seisukohaga, et A. Randmaa esitatud tehingukorralduste tõenäoliselt eksitav iseloom on tõendamata.

5.8. A. Randmaa kasuks on menetluskulud välja mõistetud põhjendamatult suures ulatuses.

6. A. Randmaa kaitsjate vandeadvokaatide Reimo Hammerbergi ja Veiko Puolakaineni esitatud kassatsioonivastuses taotletakse maakohtu otsuse muutmata ja kassatsiooni rahuldamata jätmist.

6.1. Kaitsjad leiavad, et kohus kohaldas arutatavas asjas materiaaõigust õigesti ega ole rikkunud menetlusõigust. Kohus on vääртеoasja arutamisel seotud vääртеoprotokolli piiridega ega või neist väljuda. Vääртеoprotokollis sisalduvad andmed ei ole piisavad, karistamaks A. Randmaad turumanipulatsiooni eest, sest neist ei nähtu süüteokoosseisu tunnused. Kõiki toimepandud tehinguid on kohus hinnanud kolmeastmelise deliktistruktuuri esimesel astmel objektiivse teokoosseisu tasandil, leides, et objektiivne koosseis ei ole täidetud. Kohus on seejuures detailselt analüüsinud kaebaja poolt sooritatud tehingute õiguspärasust antud vääртеo koosseisu kontekstis.

6.2. Kohtuväline menetleja ei ole selgitanud, milles seisnes A. Randmaale ette heidetud tehingute eksitav iseloom ja eksitava käibe tekitamine. Tehingute eksitav iseloom ei saa nähtuda pelgalt asjaolust, et menetlusalune isik tegi tehinguid äriühinguga, mille juhatuse liige ta ise on. Kuna AS-i E aktsiatega tegid tehinguid ka teised turuosaliselised, oli sellel olemas tavapärane käive ja A. Randmaa ei eksitanud seda kuidagi. Üldjuhul väljendub turumanipulatsioon just väärtpaberi hinna muutumises. Võtmaks seisukohta teiste turuosaliste võimaliku eksitamise osas, tuleks hinnata A. Randmaa tehtud tehingute mõju kaubeldud väärtpaberi hinnale ja käibele ning käibe võimaliku muutuse seost hinnaliikumisega. Seda ei ole kohtuväline menetleja teinud. Selgitatud ei ole ka seda, milles seisnes turuosaliste eksitamine olukorras, kus väärtpaberi hind ei muutunud. Kõik väärtprotsessid kajastatud tehingud menetlusaluse isiku ja OÜ P vahel jäid ostu-müügihinna kursivahemiku (*spread*) piiresse, enamasti selle keskele. Seega ei olnud tehingutel mõju hinna kujunemisele. Kuna tehingud ei toonud kaasa ka muutusi käibe dünaamikas, siis ei saanud need tõenäoliselt teisi turuosalisi eksitada. Nimetatud asjaolusid on maakohu otsuses põhjalikult analüüsitud.

6.3. A. Randmaal olid majanduslikud põhjused nii AS-i E aktsia ostuks kui ka tehinguteks OÜ-ga P. AS-i E aktsiaid ostis A. Randmaa lootuses, et võimaliku ülevõtmistehingu tõttu nende hind tulevikus tõuseb. Omandatud aktsiad jagas menetlusalune isik kahe erineva strateegiaga portfelli. Väiksemat osa aktsiatest hoidis ta isiklikul kontol ning see oli lühemaajalise ja aktiivsema kauplemisstrateegiaga positsioon. OÜ P positsioon oli märkimisväärselt suurem ja pikemaajalise strateegiaga. OÜ Pi kasutamise peamine eesmärk oli kasutada võimalikku tekkivat kasumit edasi investeerimiseks kogu mahus ning lükata potentsiaalne tulumaksukohustus kaugemas tulevikku. OÜ Pi kasutamise vajadus oleks puudunud, kui Arne Randmaale etteheidetavate tehingute toimumuse ajal oleks eraisiku väärtpaberite investeringutelt tulumaksu puudutav seadusemuudatus sellel ajal juba kehtinud. Veel märkisid kaitsjad, et ükski õigusakt ega börsi regulatsioon ei nõua, et äriühinguga, mille juhatuse liige isik on, võib ta tehinguid teha üksnes turuväliselt. Isik ei pea esitama ka sellekohaseid selgitusi.

6.4. A. Randmaa ja OÜ P vahelised tehingud ei vasta turumanipulatsiooni tunnustele Euroopa Väärtpaberitur Järelevalveasutuste Komitee (CESR) - praeguse nimega Euroopa Väärtpaberitur Järelevalve Asutus (ESMA) - juhendite ega Euroopa Liidu õiguse kohaselt. Kohtuväline menetleja on väärtteotsuses viidanud Euroopa Komisjoni direktiivi 2003/124/EÜ artiklile 4, mis sätestab avatud loetelu signaalidest, mis võivad näidata, et tegemist on eksitavate tehingutega. A. Randmaale etteheidetavad tehingukorraldused ja tehingud ei vasta selles loetelus toodud tunnustele. Samuti ei vasta need VPTS § 188¹⁵ lg-tes 1¹-1⁵ sätestatud tunnustele.

6.5. Kaitsjate arvates ei ole tõendatud ka see, et A. Randmaa viis AS-i E aktsia hinna kunstlikule või tavapäratule tasemele. Kohtuväline menetleja ei ole esitanud tõendeid, millest nähtuks, et osutatud väärtpaberi hind oleks kunagi olnud kunstlikul tasemel või mittejätkusuutlik. Vastupidi, esitatud tõenditest nähtuvalt tegid teised turuosaliselised hulgaliselt tehinguid A. Randmaast kõrgema hinnaga. Hinna jätkusuutlikkuse kriteeriumit peavad kaitsjad aga arusaamatuks, sest väärtpaberi hind kujuneb ja muutub pakkumise ja nõudluse vahekorras. Edasiselt juhivad kaitsjad tähelepanu sellele, et menetlusalusele isikule etteheidetavate tehingute tegemise ajal valitses finantsturgudel väga suur määramatus tuleviku suhtes, mistõttu oli toona väärtpaberite õiglase väärtuse hindamine raskendatud ja seetõttu võis ka AS-i E aktsia hind tõepoolest olla kunstlikul tasemel - kunstlikult madal.

Väärtpaberi hind ei olnud selliseks kujunenud aga A. Randmaa tegevuse mõjul. Kuna turg oli A. Randmaale etteheidetavate tehingute tegemise ajal ebalikviidne ja tehinguaktiivsus madal, siis oli igal tehingul väärtpaberi hinna muutumisele suur mõju. Oluline on kaitsjate hinnangul see, et A. Randmaa tegi kõik tehingud ostu-müügihinna kursivahemiku piires. Väärtpaberi hind ei liikunud A. Randmaa tehingute mõjul oluliselt, seega oli hinnakõikumine normaalne.

6.6. Kaitsjate arvates on maakohus asjakohaselt viidanud sellele, et rahandusminister ei ole kehtestanud VPTS § 188¹⁵ lg-s 3 nimetatud määrust turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu kohta. Seadusandja on pidanud sellise määruse kehtestamist vajalikuks, võimaldamaks tuvastada praktikas turumanipulatsiooni tunnuste olemasolu isikute käitumises.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

7. Riigikohtu kriminaalkolleegium käsitleb kõigepealt turumanipulatsiooni koosseisu sisustamist väärtpaberituru seaduse §-s 188¹⁵ (I), annab hinnangu kassaatori väidetele väärteomenetlusõiguse olulise rikkumise kohta maakohtu menetluses (II), annab juhiseid väärteoasja uueks arutamiseks maakohtus (III) ja lahendab lõpuks kassatsiooni (IV).

I

8.1. Kolleegium märgib esmalt, et karistatava teo kirjelduse ehk süüteokoosseisu määratlemiseks on PS § 23 lg 1 kohaselt pädev üksnes seadusandja ning viimane ei saa selle defineerimist delegeerida täitevvõimule. Kooskõlas Riigikohtu kriminaalkolleegiumi varasema praktikaga tuleb blanketse süüteokoosseisu puhul blanketti täitvat normi käsitada süüteokoosseisu lahutamatu osana (vt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 5. mai 2006. a otsust kriminaalasjas nr 3-1-1-21-06, p 10.4), millest käesoleva väärteoasja aspektist järeldub, et VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-des 1 ja 2 sätestatud turumanipulatsiooni tunnuseid tuleb vaadelda VPTS §-s 237⁴³ sätestatud turumanipulatsiooni väärteokoosseisu lahutamatu osisena. Seega tuleb VPTS §-s 237⁴³ ette nähtud väärteo koosseisulised elemendid tuletada sama seaduse § 188¹⁵ lg-st 1, milles määratletakse turumanipulatsiooni erinevad liigid.

8.2. Väärtpaberituru seaduse § 237⁴³ järgi karistatava väärteo objektiivse koosseisu tunnused võivad VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 kohaselt seisneda esmalt finantsinstrumendi pakkumise, nõudluse või hinna suhtes eksitusse viivates või tõenäoliselt eksitusse viivates tehingutes ja tehingukorraldustes, kui tehingu või tehingukorralduse teinud isikul puuduvad õigustatud põhjendused tehtud tehingule või tehingukorraldusele ning kui selline tehing või tehingukorraldus ei vasta turu tunnustatud tavale. Sama paragrahvi lg 1 p 2 kohaselt võib kõnealuse väärteo objektiivse koosseisu moodustada lisaks eeltoodule ka isiku poolt või isikute koostöös tehtav finantsinstrumendi hinda tavapäratul või kunstlikul tasemel hoidev või sinna viiv tehing või tehingukorraldus, tehingu või tehingukorralduse teinud isikul õigustatud põhjenduse puudumine oma tehtud tehingule või tehingukorraldusele ning tehingu või tehingukorralduse mittevastavus turu tunnustatud tavale.

8.3. Vastavalt KarS § 15 lg-le 3 on väärteona karistatav nii tahtlik kui ettevaatamatu tegu. See ei

tähenda aga, et eriosa norm ei võiks täpsustada konkreetse väärtekoosseisu puhul nõutavaid subjektiivseid tunnuseid. Sugugi mitte kõigi väärtekoosseisu objektiivsetele tunnustele vastavate käitumisaktide puhul ei pruugi olla põhjendatud nende karistatavus nii tahtluse kui ka ettevaatamatuse vormis (vt ka nt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 6. juuni 2005. a otsus kriminaalasjas nr 3-1-1-48-05, p 6 ja 28. septembri 2009. a otsus kriminaalasjas nr 3-1-1-70-09, p 9). VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-s 1 sätestatud tegu on kriminaalkolleegiumi hinnangul lähtuvalt KarS § 15 lg-st 3 subjektiivsest küljest toime pandav nii tahtlikult kui ka ettevaatamatusega. Seevastu punktis 2 sätestatud tegu nõuab normi sõnastusest lähtuvalt minimaalselt kaudset tahtlust selle koosseisu objektiivsete tunnuste suhtes, kuivõrd isikute koostöös tehtav tehing või tehingukorraldus ei saa realiseeruda ettevaatamatuse vormis. Kui aga isikule VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 järgi tehtud etteheide on osade tehingute või tehingukorralduste osas seotud sama lõike p 2 alusel karistatava rikkumisega, tuleb teo subjektiivse koosseisuna tuvastada tahtlus selle käitumise osas tervikuna. Eelnimetud koosseisutunnuste esinemist A. Randmaa käitumises pidanuks maakohus oma otsuses igal juhul käsitlema ning tuvastama kas koosseisuasjaolude realiseerimise või nende puudumise. Kohtul puudus aga õigus jätta need normid lihtsalt tähelepanuta.

8.4. Väär ja väärtpaberituru seadusega mittekoskõlas on maakohu seisukoht, nagu oleks seadusandja VPTS § 237⁴³ järgi karistatava väärteto tunnuste sisustamise edasi volitanud rahandusministrile sama seaduse § 188¹⁵ lg-s 3 nimetatud määruse kehtestamisega. Kõnealune norm delegerib rahandusministrile üksnes turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu kehtestamise. Selgitamaks, mis tähtsus on VPTS § 188¹⁵ lg-s 3 nimetatud rahandusministri määruel, märgib kolleegium järgmist.

9.1. Kauplemiseks reguleeritud finantsturul on kehtestatud suur hulk reegleid, mis tulenevad nii riigiüledest kui ka riiklikest õigusaktidest, samuti turu tavadest. Kolleegiumi hinnangul on turumanipulatsioonile viitavate tüüpiliste tunnuste kui võimaliku rikkumise märguannete loetelu kehtestamise eesmärk anda turuosalistele, aga ka järelevalveorganitele täiendavalt selgust esitatud tehingukorralduste ja tehtud tehingute analüüsimisel. Tehingud ja tehingukorraldused, mille puhul esinevad VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-des 1 ja 2 sätestatud turumanipulatsioonile viitavad märgid, ei pruugi veel ilmtingimata olla tegelikkuses manipulatiivsed. Tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/6/EÜ siseringitehingute ja turuga manipuleerimise (turu kuritarvitamise) kohta art 1 lg 1 p-st a) võivad ka eelnimetatud tehingud või tehingukorraldused olla aktsepteeritavad, kui tehingud sooritanud või kauplemisega seotud korraldusi andnud isik tõendab, et tema tegevusel on seaduspärased põhjused ning need tehingud ja kauplemisega seotud korraldused on kooskõlas sellel reguleeritud turul tunnustatud tavadega.

9.2. Kõiki turuga manipuleerimise juhtumite asjaolusid ei ole võimalik ette näha ja need võivad nt tulenevalt tehnoloogilistest arengutest ajas kiiresti muutuda, mistõttu ei saa turumanipulatsioonile viitavate tüüpiliste tunnuste loetelu olla ammendav. Seega võib ka ümberpöördukt turumanipulatsiooniga tegemist olla olukorras, kus inspeksiooni ja VPTS § 188¹⁵ lg-tes 1² ja 1³ toodud indikatsioone turumanipulatsioonile ei esine. Selline järeldus nähtub muu hulgas üheselt VPTS § 188¹⁵ lg-st 1⁵. Süüteokoosseisu asjaolude realiseerimine ei sõltu sellest, kas seda tehakse tüüpilisel või ebatüüpilisel viisil.

9.3. Seadusandja on VPTS § 188¹⁵ lg-s 3 pidanud turumanipulatsiooni vältimise valdkonna reguleerimisel vajalikuks rakendusaktina rahandusministri määruse kehtestamist, milles antaks turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu. Rahandusministri poolt selle akti enam kui kuue aasta jooksul kehtestamata jätmine on sellest delegatsiooninormist tuleneva reguleerimiskohustuse eiramine ja seetõttu riigiõiguslikult taunitav. Samas ei ole see takistuseks turumanipulatsiooni kui väärteo koosseisuliste tunnuste tuvastamisele isiku käitumises. Nimetatud rahandusministri määrus, mille olemasolu on maakohtu otsuse kohaselt turumanipulatsiooni koosseisu rakendamise vältimatuks eelduseks, peab VPTS § 188¹⁵ lg-s 3 sõnaselgelt väljendatu põhjal sisaldama üksnes näidisloetelu süüte tunnustele viitavatest käitumisviisidest, mitte aga kehtestama VPTS § 237⁴³ järgi karistatava väärteo koosseisulisi tunnuseid. Seega kujutaks käsitletav rahandusministri määrus endast vaid orientiiri väärtpäberiturul osalejale või selle turu toimimist kontrollivale institutsioonile selle kohta, milline konkreetne käitumismuster võib anda alust kahtlusteks, et turuosalise käitumine ei ole kooskõlas õiguskorraga. Puudub aga alus järelduseks, nagu ei oleks vaatlusaluse finantsvaldkonna jaoks kehtestatud õigusnormid ilma kõnealuste täiendavate juhendava iseloomuga suunisteta rakendatavad. Väärteo korras turumanipulatsioonina karistatava teo tunnused on seadusandja kooskõlas PS § 23 lg-s 1 sätestatud seaduslikkuse põhimõttega ammendavalt loetlenud VPTS § 188¹⁵ lg-s 1.

10. Lähtudes eeltoodust ei nõustu kolleegium maakohtu seisukohaga, et VPTS § 188¹⁵ lg-s 3 ette nähtud määruse kehtestamata jätmine välistab võimaluse kontrollida A. Randmaa käitumise vastavust sama seaduse § 237⁴³ järgi karistatava väärteo koosseisule. Maakohtu poolt väärteokoosseisu kontrollimata jätmine kujutab endast väärteomenetlusõiguse olulist rikkumist VTMS § 150 lg 1 p 7 tähenduses, mis toob endaga kaasa kohtuotsuse tühistamise ja väärteoasja saatmise uueks arutamiseks samale kohtule.

II

11. Järgnevalt käsitleb kriminaalkolleegium maakohtu otsuses tehtud järeldusteni viivaid põhjendusi.

12. Maakohus on esmalt tuvastanud, et menetlusalune isik ei saanud turumanipulatsiooni toime panna, kuivõrd selle süüte koosseisutunnuseid ei ole õiguskorras määratletud. Seejärel käsitleb kohus aga ometi ise neid koosseisutunnused, analüüsides valikuliselt A. Randmaale etteheidetavate tehingukorralduste aspekte. Nii käsitleb maakohus nt A. Randmaa poolt tehingukorralduste tegemist nii iseenda kui ka OÜ P nimel; samuti seda, et osadel kauplemispäevadel moodustasid A. Randmaa tehtud tehingukorralduste käibed märkimisväärse osa vastavate päevade AS-i E aktsiate kauplemismahust Tallinna börsil. Samas jätab kohus sisuliselt käsitlemata A. Randmaale väärteoprotokollis ette heidetud tehingukorraldused, millega viidi AS-i E aktsia hind kunstlikule tasemele ning aktsia pakkumise ja nõudluse osas tõenäoliselt eksitavad tehingukorraldused.

13. Kohtuotsusest ei ole võimalik aru saada, mille alusel on loetud mingi asjaolu tõendatuks või tõendamatuks. Arusaamatu on, millistel põhjustel asub maakohus seisukohale, et A. Randmaa tehtud tehingukorraldused ei ole tõenäoliselt eksitavad - mingeid tõendeid maakohus sellega seoses

hinnanud ei ole ja lihtsalt nõustub kaitsjate vastupidise väitega. Ka hinnamanipulatsiooni osas on kohus võtnud seisukoha, esitamata mingisuguseidki argumente selle toetuseks.

14. Kokkuvõttes, maakohtu otsuses ei käsitleta A. Randmaale esitatud süüdistust turumanipulatsioonis täies mahus, jättes osa vääртеoprotokollis kajastatud asjaolusid tähelepanuta, osade kohtu seisukohtade põhjendused puuduvad üldse, osaliselt on põhjendused küll olemas, kuid need on kas kohtu teiste seisukohtadega vastuolus või ei ole nende seisukohtade kujunemine jälgitav. Maakohtu otsuse eelkirjeldatud puudujäägid on käsitatavad vääртеomenetlusõiguse olulise rikkumisena VMTS § 150 lg 1 p 7 mõttes.

III

15. Vääртеoasja uuel arutamisel tuleb maakohtul silmas pidada järgnevat.

16. Seda, kas vääртеpaberiturul tegutsev isik võib olla toime pannud turumanipulatsioonina karistatava teo, tuleb selgitada vääртеpaberituru toimimise aluspõhimõtete valguses. Reguleeritud vääртеpaberituru toimimisel on kolm põhilist eesmärki, mis on samas selle õigus- ja korrapärasel toimimisel ka toimimise tagajärjed: 1) teabe hankimise kulude vähendamine - investoritele edastatakse üheaegselt samasugust õiget teavet ning iga üksik investor ei pea kandma lisakulusid teabe hankimiseks (info sümmeetria tagamine); 2) hinna kujundamine ehk vääртеpaberile nõudluse ja pakkumise vahekorras tasakaaluhinna leidmine (vääртеpaberi ja äri õige väärtuse määratlemine); 3) likviidsuse ehk kaubeldavuse pakkumine (nõudluse ja pakkumise vahendamine). Vääртеpaberituru tõhusaks toimimiseks on eelkõige vajalik sellel osalejate usaldus turu vastu. Usalduse tekkimise jaoks on oluline ajakohaselt õige, täpse ja täieliku teabe kättesaadavus vääртеpaberite ja nende emitentide kohta ning pakkumuste ja tehingute tegemise kohta. Turu läbipaistvus võimaldab investoritel teha kaalutud otsuseid vääртеpaberite hinnastamiseks, omandamiseks ja võõrandamiseks. Olukorras, kus keegi püüab muuta vääртеpaberi hinda või mõjutada tehinguid või tehingukorraldusi või levitab teavet viisil, mis jätab vääртеpaberiga kauplemisest turul või selle emitendist vale mulje, eeltoodud põhimõtteid rikutakse. Niisuguste tegudega seatakse turuosalistes ebamõistlikult ebasoodsasse olukorda, kahjustades nende huve ja turu läbipaistvust - hindade ja teabe selgust -, turu tõhusust ja seeläbi vähendatakse üldist usaldust turu vastu. Eelkirjeldatud kuritarvituste eest on seadusandja näinud ette karistuse kas vääртеo eest VPTS § 237⁴³ või kvalifitseeritud juhtudel kuriteo eest KarS 398¹ järgi. Vääртеona karistatava teo tunnused on avatud VPTS § 188¹⁵ lg 1 p-des 1-5.

17.1. Vääртеoprotokollist nähtuvalt heideti A. Randmaale muu hulgas turumanipulatsioonina ette tehingute tegemist koostöös iseenda juhitud OÜ-ga P. Nende tehingute puhul oli vääртеoprotokollis kohaselt tegemist teadliku tehingukorralduste automaatse sobitamisega, s.o tegevusega, kus erinevad, kuid koostöös tegutsevad isikud sisestavad ostu- ja müügi korral tehingukorraldusi samal või peaaegu samal ajal, sama hinnaga ja samas koguses, välja arvatud tehingud, mis toimuvad kooskõlas vastava kauplemissüsteemi reeglitega, samuti ristuv kauplemine. Maakohus, erinevalt kohtuvälisest menetlejast, asus aga seisukohale, et A. Randmaa füüsilise isikuna ja tema poolt juhitud ning esindatud OÜ P ei ole käsitatavad ühe ja sama isikuna, vaid kahe iseseisva subjektina, kes kumbki oli ka talle kuuluvalt varalt tekkiva võimaliku tulu saaja. Kriminaalkolleegium leiab, et maakohtu nimetatud seisukoht on ekslik.

17.2. Kahtlemata olid A. Randmaa ja OÜ P käsitatavad *de iure* erinevate isikutena, seda olenemata asjaolust, et A. Randmaa oli OÜ P juhatuse liikmena selle esindaja. Siiski on võimalik ka juriidiliselt iseseisvaid isikuid käsitada faktiliselt ühe turuosalisena, kelle koostöös tehtud tehingud on kantud üksnes ühe isiku huvidest. Rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse §-s 8 antakse tegeliku kasusaaja legaaldefiniitsioon. Selle paragrahvi lg 1 kohaselt on tegelik kasusaaja füüsiline isik, kes teostab oma mõju ära kasutades kontrolli tehingu, toimingu või teise isiku üle ja kelle huvides, kasuks või arvel tehing või toiming tehakse. Sama paragrahvi lg 1¹ kohaselt on tegelik kasusaaja ka füüsiline isik, kes lõplikult omab äriühingu aktsiaid, osasid, hääleõiguseid või teostab lõplikku kontrolli äriühingu juhtimise üle vähemalt ühel järgmistest viisidest: 1) omades üle 25 protsendi aktsiatest, osadest või hääleõigustest otsese või kaudse omamise või kontrollimise kaudu, kaasa arvatud esitajaaktsiate või -osade kujul; 2) kontrollides muul viisil juriidilise isiku juhtimist. Kolleegiumi hinnangul on eelviidatud tegeliku kasusaaja määratlus asjakohane ka turumanipulatsiooni süüdistuse kontekstis.

17.3. A. Randmaa poolt OÜ-ga P tehtud tehingud olid täielikult tema kontrolli all ja lähtusid tema huvidest. Samuti kontrollis ta väärteotoimikust nähtuvalt OÜ P juhtimist. Tehingute sobitamist võivad kinnitada nii tehingukorralduste sisestamise kokkulangevad kellaajad, kauplemiskogused, hinnad kui lõpuks ka korralduste sisestamise koha sama IP aadress. Omaette küsimus on A. Randmaa õigustatud põhjendustes niisugusele kauplemisele, mida kolleegium käsitleb järgnevalt.

18. Kaitsja on kassatsioonivastuses asunud seisukohale, et A. Randmaa ei pea õigustama ega selgitama, miks ta ei teinud tehinguid OÜ-ga P börsiväliselt. Sellegipoolest on A. Randmaa omapoolse põhjendusena väitnud, et aktsiate müük OÜ-le P ja nende tagasiost olid tingitud ühelt poolt A. Randmaa erinevate strateegiatega investeerimisportfellidest ja teisalt asjaolust, et OÜ P likvideeriti.

18.1. Kolleegium märgib, et vastavalt süüteomenetlusõiguse üldpõhimõtetele on süüteoettehete puhul tõendamiskoormus riigil ning süütuse presumptsioonist tulenevalt ei pea süüdistatav enda süütust tõendama. Siiski on nii menetlusteoorias kui ka kohtupraktikas mõõndud, et teatud juhtudel esineb nn pööratud tõendamiskoormus, kus mingite asjaolude tõendamise kohustus võib lasuda ka süüdistataval. Nt eelnev raamatupidamiskohustuse rikkumine võib teatud juhtudel tähendada, et süüdistatav, kes tugineb teatud maksunduslikult olulistele faktidele, peab neid ise tõendama. Süüdistatav, kes väidab, et ta on teinud ettevõtlustulu saamiseks vajalikke kulutusi, peab nende kulutuste tegemist tõendama või vähemalt looma menetlejale reaalse võimaluse kulutuste tegemist usaldusväärselt kontrollida (vt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 18. juuni 2010. a otsus kriminaalasjas nr 3-1-1-46-10, p 8.4). Kuid isegi asjaolu, et isik esitab end õigustavaid väiteid, ei tähenda, et kohus oleks nendega automaatselt seotud. Kriminaalkolleegiumi otsuses kriminaalasjas nr 3-1-1-85-07 on nt märgitud, et kui süüdistatav esitab tõendid oma väidete õigsuse kinnitamiseks, peab nende tõendite põhjal olema menetlejal reaalne võimalus alibi olemasolu kontrollida. Kui süüdistatav otsustab alibit kinnitavate tunnistajate nimed avaldada menetlejale alles mitu aastat pärast kuriteosündmuse asetleidmist, võib nimetatud tunnistajate ütluste põhjal olla võimatu välja selgitada alibi paikapidavust. Nimelt on ebatõenäoline, et tunnistaja mäletab sellisel juhul üksikasju alibiks olevate sündmuste kohta. Tunnistaja ütluste usaldusväärsuse üks olulisi kriteeriumeid on aga see, kas tunnistaja ütlused on eluliselt usutavad (viimati viidatud otsuse p 9.3).

18.2. Kolleegiumi hinnangul tuleb ka turumanipulatsiooni puhul, kui vaidluse all on turu tunnustatud tavale mittevastavate, eksitavate või tõenäoliselt eksitavate tehingute või tehingukorralduste suhtes mingite õigustatud põhjenduste olemasolu, need põhjendused esitada ja menetlejale kontrollitavaks muuta just menetlusalusel isikul. Edasiselt tuleb aga osutada, et mitte igasugune menetlusalusel isiku põhjendus ei ole käsitatav õigustatud põhjendusena. Põhjenduse õigustatus on kohtulikule hindamisele avatud kategooria, mida tuleb analüüsida seoses iga konkreetse turumanipulatsiooni juhtumiga eraldi. Arutatavas asjas on kohus jätnud A. Randmaa põhjendustele, miks ta börsil kaubeldes on teinud sobitatud tehinguid OÜ-ga P, põhistatud hinnangu andmata, leides vaid üldsõnaliselt, et „puudus igasugune alus absoluutselt välistada tehingute majanduslikku põhjendatust menetlusalusel isiku poolt esitatud argumentidel“.

19. Seoses eelmärgituga selgitab kolleegium, et turuosaline peab olema võimeline põhjendama iga tema tehtud tehingut. Iseäranis peab isik suutma aga põhjendada niisuguse tehingu majanduslikku sisu ja vastavust turu tunnustatud tavale, mille puhul esinevad turumanipulatsioonile viitavad märgid, nt tehing, kus väärtpaberite ostu-müügi korral tegelik tulusaaja ei muutu (VTPS § 188¹⁵ lg 1² p 3). Kuigi kehtiva seaduse kontekstis ei ole alust täielikult välistada viidatud tehingu lubatavust, ei saa vähemalt vähese turuaktiivsusega ja ebalikviidse väärtpaberi puhul lühikese aja jooksul mitme korduva läbimüügitehingu õigustatud selgituseks pidada pelgalt soovi isiku eri investeerimisportfellide erinevast strateegiast lähtuvalt väärtpabereid üle kanda, sest nii luuakse ilmselgelt väärtpaberiturul vähemalt tõenäoliselt eksitav pilt vastavate väärtpaberite käibest ja nende suhtes esinevast ostu-müügihuvist. Nimetatud eksiarusaama loomine on aga käsitatav turumanipulatsioonina VPTS § 188¹⁵ lg 1 p 1 mõttes, ning kui loodud eksituse ajal viiakse väärtpaberi hind kunstlikule või tavapäratule tasemele, siis ka sama lõike p 2 mõttes. Seega on oluline vaadelda isiku käitumist turul tervikuna, mitte üksnes üksikute, kontekstist väljarebitud tehingute lõikes. Kui ka üksiku tehingu puhul ei saa teha järeldust, et see võiks olla eksitav, siis võib sellise järelduseni viia isiku poolt tehtud tehingute seeria tervikuna. Näiteks võivad õigustatud põhjendusteta suhteliselt suurte aktsiakogustega lühikese aja kestel tehtavad sobitatud tehingud seotud isikute vahel ja samal perioodil samade väärtpaberite korduvalt väikeses koguses ostmine luua just koostoimes eksitava pildi kauplemishuvist konkreetse väärtpaberi suhtes ning viia väärtpaberi hinna kunstlikule tasemele.

20. Turuosaline peab suutma põhjendada ka seda, miks ta vähese turuaktiivsuse ja ebalikviidse turu tingimustes teeb olukorda arvestades tavapäratult suure mahuga tehinguid ja kaupleb väärtpaberitega turu tavapärasest käitumisest oluliselt aktiivsemalt. Vähese turuaktiivsusega ja ebalikviidisel turul on igal üksikul tehingul väärtpaberi käibe ja selle hinnastamisele võimendatum mõju kui suure kauplemismahuga aktiivsel turul. Seetõttu, kui sellises olukorras tehakse ilma arusaadavate põhjusteta turul sobitatud tehingute seeria, siis viitab see turu manipuleerimisele käibe osas. Kui samaaegselt tekitatakse tehingute seeriaga ka väärtpaberi hinna liikumine, siis viitab see selgelt manipuleerimisele ka hinna osas, sest selliselt kujunev hind ei kajasta väärtpaberi tegelikku turuhinda. Kolleegium peab täiendavalt vajalikuks rõhutada, et väärtpaberi hinna turgu manipuleeriva käitumisega kunstlikule või tavapäratule tasemele viimise puhul ei ole koosseisu realiseerimise seisukohast oluline, kui palju kunstlik hind väärtpaberi turuhinnast hääbib või kui pikalt hind kunstlikul tasemel püsib. Manipulatiivse käitumisega tekitatud kunstlik hind võib jääda ka

ostu-müügihinna kursivahemiku piiresse.

IV

21. Lähtudes eeltoodust ja juhindudes VTMS § 174 p-st 7 ning § 175 p-st 2 tühistab Riigikohtu kriminaalkollegium Harju Maakohtu 30. märtsi 2011. a otsuse, saadab väärteoasja samale kohtule uueks arutamiseks ja rahuldab kohtuvälise menetleja kassatsiooni.

Eerik Kergandberg, Ott Järvesaar, Priit Pikamäe